

Сардак С. Е. Необхідність побудови парадигми розвитку людських ресурсів у світовому господарстві / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Пріоритети нової економіки знань в ХХІ сторіччі”. (Дніпропетровськ, 12-14 травня 2010 р.) – Д. : ПДАБА. – 2010. – С. 26 – 29.

Сардак Сергій Едуардович, доцент, кандидат економічних наук
Кафедра економіки та управління національним господарством
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

НЕОБХІДНІСТЬ ПОБУДОВИ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Досліджуючи розширення громадських прав і свобод у останні століття можна відзначити величезний прогрес пов'язаний із визнанням людини вищою суспільною цінністю та наданням широким верствам населення можливостей соціально-економічного розвитку. Створення міжнародних організацій, поширення демократії, наукові розробки у сфері теорії людського капіталу, підвищення добробуту є прикладом конструктивних зрушень у спрямуванні загальносвітового розвитку. У цьому контексті провідного значення мають положення Загальної декларації прав людини (прийнятій і проголошеній резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р.) та Декларації тисячоліття (затвердженій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 08.09.2000 р.), які визначають стратегічні орієнтири розвитку людства. В Україні це “Цілі Розвитку Тисячоліття 2000+5” – орієнтири розвитку нашої держави на довгострокову перспективу (до 2015 року), адаптовані з урахуванням особливостей національного розвитку, узагальнені і кількісно вимірювані, а саме: подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, сталий розвиток довкілля, поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів, забезпечення гендерної рівності. Задекларовані положення, принципи та цінності щодо гідності, свободи, рівності, солідарності, терпимості, повазі до природи та відповідальності формально підтримуються більшістю країн світу і поступово реалізуються у напрямку забезпечення миру, безпеки, роззброєння, боротьби зі злиднями, охорони довкілля, підтримки демократії, удосконалення управління та захисту уразливих.

У цьому контексті важливого значення набувають праці всесвітньо відомих науковців та письменників, які з власної точки зору визначили загальноновизнані й альтернативні цивілізаційні картини суспільного буття. А саме це У. Бек, Д. Белл, А. Бергсон, З. Бжезінський, М. Бердяєв, С. Булгаков, І. Валлерштайн, В. Вейнік, В. Вернадський, Д. Донцов, В. Єфімов, О. Зинов'єв, А. Камю, П. Копнін, С. Лем, В. Ліпінський, О. Лосєв, Н. Луман, М. Мамардашвілі, Г. Маркузе, І. Масуда, М. Моїсєєв, К. Петров, С. Подолінський, І. Пригожин, Ж. Сартр, Є. Слуцький, В. Соловійов, П. Сорокін, А. Тойнбі, А. Тоффлер, М. Туган-Барановський, М. Федоров, П. Флоренський, С. Франк, І. Франко, З. Фрейд, К. Фрідріх,

Е. Фромм, М. Фуко, М. Хайдеггер, Й. Хірш, О. Хакслі, Л. Шестов, О. Шпенглер, К. Юнг, К. Ясперс та інші.

Але сучасні зміни, які відбуваються у науково-технічному, економічному, політичному, соціально-культурному та природному середовищах породжують нові виклики, потреби, процеси, явища (глобалізація усіх сфер суспільного життя, мода, віртуалізація інформаційного простору, зміна якості комунікацій, поширення інформаційних продуктів і послуг тощо) та глобальні проблеми людства (демографічні, міграційні, культурні, диспропорції економічного розвитку країн, загроза глобальної війни, тероризм, проблеми людини, суспільна нерівність, поширення нових хвороб, проблеми розподілу ресурсів тощо), які постають дисонансом щодо підтримки вищенаведених ціннісних орієнтирів. Дана ситуація обумовлює необхідність концептуального визначення не тільки ролі людини у суспільстві, а й ролі людських ресурсів у світовому господарстві й відповідно розробки механізмів управління розвитком людських ресурсів у контексті здійснення виробничо-економічних відносин.

На наш погляд, сучасний підхід до розвитку людських ресурсів у більшості країн світу й досі ґрунтується на положеннях менеджменту та державного управління сформованих, відповідно, на початку та в першій половині ХХ століття, які були покликані цивілізувати управлінський вплив власників на людські ресурси в умовах відходу людства від рабовласництва (феодалізму, “дикого” капіталізму) і переходу до цивілізованих форм вільної економічної співпраці. Характерними рисами даного підходу є авторитаризм, бюрократія, спрямованість на економічне зростання, максимізація обсягу виробництва, розширення частки ринку, жорстка конкуренція, низька мотивація праці та розвитку трудових ресурсів. Внаслідок прояву цих особливостей у механізмах керування людськими ресурсами (які до речі на той період іноді були обґрунтовано доцільними) та конфронтації біполярного світу, у минулому столітті питання розвитку людських ресурсів переважно зводилося до технічної необхідності забезпечення конкурентоспроможності. При цьому питання забезпечення гармонійного, творчого, інтелектуального, збалансованого та сталого розвитку суб'єктів господарювання поставали другорядними. Відповідно й досі багато людей не можуть реалізувати свої існуючі можливості, не мають засобів навіть для відтворення, не говорячи вже про розвиток, не бачать сенсу у подальшому розвитку власного людського капіталу та самоінвестуванні. Проте в умовах нових цивілізаційних викликів ХХІ ст. (зміна клімату, збереження прогресуючої динаміки розвитку НТП, збільшення чисельності людства, ускладнення екологічної ситуації у світі в цілому, підвищення мобільності населення планети, концентрація влади, перехід суспільства від постіндустріального до інформаційного стану, а з часом і до постінформаційного) для існування людської цивілізації розвиток людських ресурсів повинен отримати нове спрямування та концептуальне визначення у вигляді певної парадигми обов'язкової для виконання у практиці буття.

За нашою думкою для створення парадигми розвитку людських ресурсів у світовому господарстві необхідно визначити світогляд людства, ідеологію, принципи державного розвитку, систему державного і наддержавного управління та пріоритети господарювання. Парадигма розвитку людських ресурсів у світовому господарстві повинна формулювати науково-методичні основи, а також форми, стандарти і гарантії забезпечення розвитку людських ресурсів з боку міжнародних і державних інститутів та власників. Основою нової парадигми може бути теза на забезпечення *гармонійної конструктивної сталої творчої діяльності людини-працівника спрямованої на розкриття людського потенціалу за рахунок довічного збагачення людського капіталу*. Реалізація даної тези передбачає виконання наступних складових положень: переосмислення ролі людини у Всесвіті та відношення до сутнісних начал природи; зміна ціннісних орієнтирів; збалансування творчості, власності, мотивування, виробництва, розподілу, обміну та споживання; посилення відповідальності за якість праці; застосування нової моделі інжинірингу в суспільстві; пізнання генетично обумовленого людського потенціалу; створення умов для відтворення, накопичення, інвестування та збагачення людського капіталу (здоров'я, спроможність до праці, здібності, освіта, знання, навички, вміння, віра, мотиви, воля, прагнення). У суспільстві повинні сформуватися нові моделі відношення людей до власного розвитку, сім'ї, організацій, інститутів, регіонів, країн і Світу в цілому.

Для забезпечення господарської бази реалізації нової парадигми розвитку людських ресурсів в Україні автором запропоновано наступні пріоритети господарювання: формування туристичних та міграційних центрів притягання; задіяння транзитного геополітичного потенціалу країни; активізація природоохоронного бізнесу, енерго- та ресурсозберігаючих технологій; спрямування розвитку агропромислового комплексу, харчової промисловості та торгівлі у площину виробництва та продажу екологічно чистих і якісних товарів; будівництво та реконструкція міст і селищ; розвиток наукового потенціалу; формування нової системно-семіотичної системи інжинірингової освіти; розвиток вітчизняного ракетно-космічного комплексу шляхом поглиблення спеціалізації та міжнародного виробничого кооперування; реформування системи охорони здоров'я; поширення ролі спорту та фізкультури у суспільстві. А реалізувати вищенаведені пріоритетні сфери господарювання буде доцільно за допомогою регіональної кластеризації (виділення регіонів зі спільними ознаками), регіональної стратифікації (поділ країни на нові окремі різномірні райони, тобто угруповання регіонів) та наступної регіональної спеціалізації (спрямування головних зусиль у чітко встановлених сферах суспільної діяльності). Це передбачає визначення ексклюзивності регіонів, їх потенціалу та господарського спрямування у пріоритетних сферах. Наприклад, зараз в Україні унікальним є Дніпропетровський кластер. Заснований ще при Катерині II Катеринослав планувався як південна столиця Російської Імперії і з часом Дніпропетровськ став видатним історичним,

металургійним, ракето-космічним, освітнім, науковим, спортивним, медичним, фінансовим та управлінським осередком, у якому доцільно розгорнути випробовування побудови ноосферного міста майбутнього на основі реалізації парадигми розвитку людських ресурсів за допомогою застосування нової методології проектування та побудови ноограда. Методологія проектування та побудови ноограда повинна передбачити: формування просторової структури адаптованої до впливу літосфери, гідросфери, атмосфери та космосу; збереження та розвиток унікальності архітектури; функціонування та подальший розвиток виробничої та соціально-культурної сфери; можливість прийняття інформаційних, транспортних, туристичних, міграційних потоків та здійснення комунікаційних процесів; максимально ефективного здійснення управлінської, наукової, навчальної та виставкової діяльності.

Великомасштабна проблематика розвитку людських ресурсів вимагає розробки не тільки соціально-економічних заходів та декларативних програм, а й створення інститутів майбутнього (окремих університетів та науково-дослідних установ, технополісів, технопарків), які б досліджували загальноцивілізаційні здобутки й загальносвітові тенденції розвитку та продукували форми рішення проблем і суперечностей. Тому поєднання праць сучасних вчених, письменників, політиків, урядовців та підприємців може дати поштовх до віднайдення нових стійких фундаментальних рішень у сфері людського розвитку, а побудова парадигми розвитку людських ресурсів у світовому господарстві створить підґрунтя до входження людства у нові століття.

Література:

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 8—е изд. / Пер. с англ. под. ред. С. К. Мордовина. — СПб.: Питер, 2008. — 832 с.
2. Достаточно общая теория управления [Электронный ресурс] / Сайт Академии управления // Режим доступа : <http://www.koba.ru/catalog/one/work/bk4>.
3. Лем С. Куда идешь, мир? [Электронный ресурс] // Режим доступа : http://www.kulichki.com/moshkow/LEM/s_where.txt.
4. Моисеев Н.Н. Пути к созиданию. — М.: Республика, 1992. — 255 с.
5. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: Пер. с англ. / Общ. ред. В.И. Аршинова, Ю.Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова. — М. : Прогресс, 1986.— 432 с.
6. Управління людськими ресурсами: філософські засади. Навчальний посібник під ред. д. ф. н., проф. В. Г. Воронкової.—К: ВД «Професіонал», 2006. — 576 с.
7. Яновчик В. А. Развитие институциональной теории трансформации экономики Украины в контексте православной культуры / В. А. Яновчик. Наукові праці ДонНТУ, Серія: економічна. — 2005. — Випуск 89-3. — С. 140-145.